

вокализациями, а также смешанные паузы, содержащие различные комбинации перечисленных выше компонентов. Выяснены принципы определения относительной длительности пауз и их разграничения на минимальные, краткие, средние, увеличенные и максимальные. Приведены данные экспериментально-фонетического исследования актуализации разных по длительности пауз в пределах анализируемой политической речи.

Ключевые слова: абсолютная и относительная длительность паузы, логическая пауза, пауза хезитации, меж- и внутрисинтагменная пауза.

Derkach Nataliya. Specificity of the Electroacoustic Analysis of Pauses in the Public Speech Oral Actualization. The article describes the peculiarities of the electroacoustic analysis of different pauses, found in the public political address, which is an example of individual's oral speech, prepared in advance. Methods of calculating the pauses' absolute duration are considered with regard for the prolongation of sounds before a pause, glottal closure of noise stop consonants and the availability of a voiced pause. The algorithm is disclosed, determining the duration of hesitation pauses, subdivided into unfilled pauses, pauses, filled with repetitions and corrections of words, articles, conjunctions, meaningless vocalizations, and mixed pauses containing various combinations of the above mentioned components. The principles of determining the pauses' relative duration and their differentiation into minimal, short, medium, increased and maximum ones are clarified. The experimental phonetic research data are supplied, related to the actualization of pauses with different duration within the analyzed political speech.

Key words: absolute and relative duration of the pause, logical pause, hesitation pause, inter-syntagmatic pause, intra-syntagmatic pause.

Стаття надійшла до редколегії
27.03.2013 р.

УДК 811.111'344'366

Ірина Довгун

Класифікація морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови

У статті наведено визначення морфонеми як абстрактної одиниці морфонології, яку використовують для опису морфологічно зумовлених фонемних чергувань у морфах певної морфеми, та представлено класифікацію морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови. Морфонеми згруповано за частинами мови, за диференційними ознаками фонем, за кількістю морфем певної морфеми, за кількістю фонем у морфемі, за кількістю граматичних значень. Розглянуто також питання щодо функцій морфонеми у мові.

Ключові слова: морфонема, фонемні чергування.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблема дефініції та статусу морфонеми не має єдиної інтерпретації з боку представників різних лінгвістичних шкіл і напрямів. Проте вчення про морфонеми не втратило своєї значущості й становить фундаментальну основу для численних досліджень із цієї актуальної проблематики. Визнання чи невизнання морфонеми, вибір способу її трактування залежить від фонологічних і морфологічних позицій дослідника, а також від обстоюваного ним підходу до інтерпретації морфонології як науки, її об'єкта дослідження, завдань, критеріїв виділення морфонологічних явищ.

Термін «морфонема» розуміємо як абстрактну одиницю морфонології, яку використовують для найбільш раціонального опису фонемних чергувань у морфах однієї й тієї самої морфеми, передає певне граматичне значення і представлена в морфемі як альтернація фонем з фонемою, групою фонем або фонемним нулем.

Мета статті – здійснити класифікацію морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови й описати функції, які вони виконують. Окреслена мета передбачає розв'язування таких **завдань**: 1) представити класифікацію морфонеми; 2) визначити їх функції. Для однорідності підходу до матеріалу до уваги бралися лише ті морфонеми, що представлені в кореневих морфемах і беруть участь у формотворчих процесах. Загальна кількість матеріалу, на якому виокремлювалися типи морфонеми, становить 189 кореневих морфем, виявлених у результаті суцільного обстеження словника сучасної англійської мови (LDCE) [1].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Засновник морфонологічної теорії М. С. Трубецької дав визначення морфонеми як сукупності фонем, які беруть участь у вільному морфемному чергуванні [4, с. 88]. Як уважає О. О. Реформатський, для М. С. Трубецького у фонетичних формах типу *ру-к/ч* (у словах *рука – ручної*) елемент *к/ч* є комплексним образом. Цей образ може бути представлений двома чи більше фонемами, які здатні замінювати одна одну відповідно до умов морфологічної структури морфеми [3, с. 100].

М. Сводеш, розробляючи свою теорію в аспекті поглядів М. С. Трубецького, наголошує, що морфонологи, вивчаючи фонемну структуру морфем, цікавляться такими чергуваннями фонем, які є показниками морфологічного процесу. Якщо певне морфологічне чергування характеризується регулярністю і певною властивістю, то такі взаємно заміщені фонемні чергування можна вважати морфологічно об'єднаною сутністю. Учений дає приклад англійського чергування /f-v/ у словах *leaf – leaves*, де *leaves* утворене від *leaf*, у результаті чого /f/ трансформується у /v/, а не навпаки. Але в граматичному процесі утворення множини /f/ не завжди змінюється на /v/, наприклад, *cuff – cuffs*, де /f/ у морфологічному плані відрізняється від /f/ попереднього варіанта, але у фонемному плані обидва /f/ становлять одну сутність. Отже, виникає два варіанти /f/ з морфологічного погляду /f₁:/v/ :: /f₂:/f/. Такі морфологічно різні фонемні вчений називає морфонемами. Далі М. Сводеш зауважує, що морфонеми – це клас подібних фонем, які є компонентами морфеми і в морфах займають однакову позицію [6, с. 128–129].

Вартими уваги є думки Ц. Акамацу щодо морфонеми, який визначив її як лінгвістичну одиницю, що являє собою фонологічну альтернацію в аломорфах морфеми і є морфологічно вмотивованою. Морфонема відрізняється від фонем, оскільки вона належить до морфонологічного рівня мови, а не до фонологічного, й наділена морфологічними функціями. Учений запропонував класифікувати морфонеми за такими критеріями:

- 1) за кількістю альтернантів, що беруть участь у певному морфонологічному чергуванні;
- 2) за комплексністю альтернантів;
- 3) за факторами, що зумовлюють вибір між альтернантами [5, с. 490–491].

Варіювання формальної структури морфем англійської мови виникає за рахунок фонемних чергувань при словозміні та словотворі. У деяких варіантах морфеми фонемні зміни зумовлені фонологічно, тобто зміна приголосної або голосної залежить від її позиції у слові. Зокрема, регулярні форми множини іменників (*books, words, glasses*) і часу дієслів (*played, finished, studied*) фонологічно зумовлені, тому що вимова афікса залежить від кінцевої фонемі кореневих морфем. Але до них ми не можемо віднести такі випадки, як *wife – wives*, з одного боку, *spend – spent – spent* – з іншого, оскільки ці чергування є допоміжними (у першому випадку) чи основними (у другому випадку) засобами вираження граматичної категорії, тому зумовлені морфологічно. Ми вважаємо, що одиницею комбінаторних і позиційних чергувань є фонема, одиницею морфонологічних альтернацій – морфонема, яка в морфемах представлена фонемами, що чергуються. Основною умовою морфонологічного дослідження є наявність чергування фонем у варіантах досліджуваної морфеми, яке обов'язково має сигналізувати про виконання цими морфемами певної граматичної функції. Морфонологічні зміни можна схематично зобразити так: /A/→/B/... = {A/B...}, де /A/ та /B/ – фонемні, що займають однакову позицію і чергуються у морфемі, а {A/B} – морфонема, що позначає сукупність таких одиниць, різні елементи (фонемні) якої слугують основним або допоміжним показником граматичного значення. Отже, складниками морфонеми є фонемні, які під час чергування у морфах певної морфеми виконують граматичну функцію.

Для характеристики морфонеми у морфемах важливим є поняття вихідної форми. Слідом за О. С. Кубряковою та Ю. Г. Панкратом [1], Т. В. Поповою [2] вихідною формою ми вважаємо називний відмінок однини для іменників, звичайний ступінь порівняння для прикметників або прислівників, інфінітив для дієслів, особовий займенник для його відмінкової форми та для присвійного займенника і форму кількісного числівника для числівників.

Морфонеми можна класифікувати по-різному. Залежно від того, у яких частинах мови вони представлені, виділяємо шість груп морфонеми:

- 1) іменні (наприклад, {æ/e}: *man – men*, {u:/i:}: *tooth – teeth*, {s/z}: *house – houses*, {θ/ð}: *mouth – mouths*, {f/v}: *knife – knives*);
- 2) дієслівні ({æ/ʌ}: *hang – hung – hung*, {e/ɒ}: *get – got – got*, {e/əʊ}: *sell – sold – sold*, {z/s} і {u:/ɒ} в *lose – lost – lost*, {d/t}: *lend – lent – lent*, {æ/ɔ:} і {tʃ/t} у *catch – caught – caught*, {ɪ/æ/ʌ}: *swim – swam – swum*);

- 3) прикметникові ($\{\text{əu}/\text{e}\}$: old – elder – eldest);
- 4) прикметникові/прислівникові ($\{\text{a:}/\text{z:}\}$ та $\{\text{ø}/\text{ð}\}$: far – further – furthest);
- 5) займенникові ($\{\text{æ}/\text{əu}\}$ і $\{\text{t}/\text{z}\}$ для that – those, $\{\text{ei}/\text{e}\}$: they – them, $\{\text{i:}/\text{i:}\}$: he – him – his);
- 6) числівникові ($\{\text{ai}/\text{i}\}$ та $\{\text{v}/\text{f}\}$: five – fifth, $\{\text{v}/\text{f}\}$: twelve – twelfth).

У кожній групі можуть бути два типи морфонеми:

1) голосні – об'єднують чергування голосних фонем. У словозмінній парадигмі сучасної англійської мови зафіксовано 63 типи голосних морфонеми. Іменна група представляє такі морфонеми (16 типів): $\{\text{æ}/\text{e}\}$, $\{\text{æ}/\text{ə}\}$, $\{\text{ə}/\text{i:}\}$, $\{\text{ə}/\text{ai}\}$, $\{\text{ə}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{ə}/\text{ei}\}$, $\{\text{ə}/\text{i}\}$, $\{\text{e}/\text{i}\}$, $\{\text{i}/\text{ai}\}$, $\{\text{i:}/\text{e}\}$, $\{\text{u:}/\text{i:}\}$, $\{\text{u}/\text{i}\}$, $\{\text{u}/\text{i:}\}$, $\{\text{ai}/\text{i}\}$, $\{\text{au}/\text{ai}\}$; у дієслівній зафіксували 41 тип: $\{\text{æ}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{æ}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{æ}/\text{ʊ}\}$, $\{\text{e}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{e}/\text{əu}\}$, $\{\text{ei}/\text{əu}\}$, $\{\text{ei}/\text{ʊ}\}$, $\{\text{ei}/\text{u:}\}$, $\{\text{ei}/\text{e}\}$, $\{\text{i}/\text{æ}\}$, $\{\text{i}/\text{ei}\}$, $\{\text{i}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{i:}/\text{e}\}$, $\{\text{i:}/\text{ei}\}$, $\{\text{i:}/\text{əu}\}$, $\{\text{i:}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{iə}/\text{z:}\}$, $\{\text{iə}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{əu}/\text{e}\}$, $\{\text{əu}/\text{u:}\}$, $\{\text{əu}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{əu}/\text{ei}\}$, $\{\text{eə}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{u:}/\text{əu}\}$, $\{\text{u:}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{ai}/\text{i}\}$, $\{\text{ai}/\text{ei}\}$, $\{\text{ai}/\text{əu}\}$, $\{\text{ai}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{ai}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{ai}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{ai}/\text{au}\}$, $\{\text{ɒ}/\text{ei}\}$, $\{\text{ɒ}/\text{æ}\}$, $\{\text{ɔ:}/\text{e}\}$, $\{\text{ɔ:}/\text{u:}\}$, $\{\text{i}/\text{æ}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{u:}/\text{i}/\text{ɒ}\}$, $\{\text{ai}/\text{əu}/\text{i}\}$, $\{\text{ai}/\text{u:}/\text{əu}\}$; у займенниковій спостерігаємо 10 типів: $\{\text{æ}/\text{əu}\}$, $\{\text{ei}/\text{e}\}$, $\{\text{ei}/\text{eə}\}$, $\{\text{i}/\text{i:}\}$, $\{\text{ei}/\text{ə}\}$, $\{\text{i:}/\text{i:}\}$, $\{\text{u:}/\text{ɔ:}\}$, $\{\text{u}/\text{ə}\}$, $\{\text{ai}/\text{i}\}$ й $\{\text{ai}/\text{i:}\}$; у прикметниковій ідентифікуємо $\{\text{əu}/\text{e}\}$ та $\{\text{a:}/\text{z:}\}$; прикметникова/прислівникова виокремлює лише один тип голосних морфонеми: $\{\text{a:}/\text{z:}\}$; числівникова виділяє також одну голосну морфонеми $\{\text{ai}/\text{i}\}$. Голосні морфонеми з'являються в обмеженій кількості кореневих морфем. Найпродуктивнішими голосними морфонемами є дієслівні $\{\text{i:}/\text{e}\}$, які з'являються в морфах 24 морфем (*creep – crept – crept, deal – dealt – dealt, feel – felt – felt, flee – fled – fled, keep – kept – kept, feed – fed – fed, lead – led – led, meet – met – met*), $\{\text{i}/\text{ɒ}\}$, що спостерігається в 12 кореневих морфемах (*dig – dug – dug, fling – flung – flung, sling – slung – slung, slink – slunk – slunk, spin – spun – spun, stick – stuck – stuck*), і $\{\text{i}/\text{æ}/\text{ɒ}\}$, які творять форми дев'яти морфем (*begin – began – begun, drink – drank – drunk, ring – rang – rung, sing – sang – sung*).

2) Приголосні – згруповують усі приголосні фонемі, що чергуються. Усього зафіксували 20 приголосних морфонеми, виявлених у кореневих морфемах при словозміні. Іменна група включає 7 морфонеми: $\{\text{s}/\text{z}\}$, $\{\text{s}/\text{r}\}$, $\{\text{s}/\text{ø}\}$, $\{\text{ks}/\text{dʒ}\}$, $\{\text{k}/\text{ø}\}$, $\{\text{θ}/\text{ð}\}$, $\{\text{f}/\text{v}\}$; у дієслівній ми зафіксували 11 морфонеми: $\{\text{n}/\text{ø}\}$, $\{\text{n}/\text{d}\}$, $\{\text{k}/\text{d}\}$, $\{\text{k}/\text{t}\}$, $\{\text{d}/\text{t}\}$, $\{\text{ø}/\text{j}\}$, $\{\text{ŋk}/\text{t}\}$, $\{\text{ŋ}/\text{t}\}$, $\{\text{v}/\text{f}\}$, $\{\text{v}/\text{d}\}$, $\{\text{t}/\text{f}\}$, у займенниковій спостерігаємо $\{\text{t}/\text{z}\}$ і $\{\text{s}/\text{z}\}$, прикметникова та прислівникова групи представляють одну приголосну морфонеми $\{\text{ø}/\text{ð}\}$, числівникова – лише $\{\text{v}/\text{f}\}$. Усі приголосні морфонеми, так само, як і голосні, охоплюють обмежену кількість кореневих морфем. Для формотворення дієслів характерна найбільша кількість приголосних морфонеми ($\{\text{n}/\text{ø}\}$: *stand – stood – stood*, $\{\text{n}/\text{d}\}$: *can – could*, $\{\text{k}/\text{d}\}$: *make – made – made*, $\{\text{d}/\text{t}\}$: *build – built – built*). Найпродуктивнішою морфонеми є $\{\text{f}/\text{v}\}$, яка сигналізує про морфологічну категорію числа іменників у супроводі афікса *-es* (*calf – calves, half – halves, loaf – loaves, self – selves, sheaf – sheaves, thief – thieves*).

За кількістю фонем, які беруть участь в одному парадигматичному ряді, ми виділяємо:

1) морфонеми, що представлені чергуванням фонем у двох морфах певної морфемі ($\{\text{ɔ:}/\text{u:}\}$: *draw – drew*, $\{\text{ai}/\text{i}\}$: *five – fifth*, $\{\text{z}/\text{s}\}$: *lose – lost – lost*);

2) морфонеми, що згруповують чергування фонем у трьох морфах однієї морфемі ($\{\text{i}/\text{æ}/\text{ɒ}\}$: *swim – swam – swum*, $\{\text{u:}/\text{i}/\text{ɒ}\}$: *do – did – done*, $\{\text{ai}/\text{əu}/\text{i}\}$: *drive – drove – driven*, $\{\text{ai}/\text{u:}/\text{əu}\}$: *fly – flew – flown*).

За структурними характеристиками морфонеми представлені:

1) чергуванням однієї фонемі з іншою ($\{\text{v}/\text{d}\}$: *have – had – had*, $\{\text{æ}/\text{e}\}$: *man – men*, $\{\text{ai}/\text{əu}/\text{i}\}$: *write – wrote – written*);

2) чергуванням однієї фонемі з двома (наприклад, $\{\text{ŋk}/\text{t}\}$: *think – thought – thought*);

3) чергуванням фонемі з нулем звука та навпаки ($\{\text{ø}/\text{j}\}$: *know – knew – known*, $\{\text{ø}/\text{ð}\}$: *far – further – furthest*, $\{\text{n}/\text{ø}\}$: *stand – stood – stood*).

Морфонеми можуть виконувати основну чи допоміжну морфологічну роль. Якщо фонемне чергування відбувається у кореневій морфемі без участі будь-якого афікса, то морфонеми є самостійним показником морфологічного значення ($\{\text{t}/\text{z}\}$: *that – those*, $\{\text{ɒ}/\text{ei}\}$: *come – came*, $\{\text{au}/\text{ai}\}$: *mouse – mice*), якщо воно відбувається за участі певного афікса, то морфонеми лише додатково сигналізує про певну морфологічну інформацію ($\{\text{s}/\text{z}\}$: *house – houses*, $\{\text{ai}/\text{ɔ:}\}$: *buy – bought – bought*, $\{\text{əu}/\text{e}\}$: *old – elder – eldest*).

Індивідуальні морфонеми властиві лише одній частині мови. Коли певна морфонеми представлена у двох і більше частинах мови, то ми відносимо її до омонімічних. Основна відмінність

омонімічних морфонеми від індивідуальних полягає в тому, що перші мають різне значення і функції, але вони складаються з однакових компонентів – фонем, тоді як другі виконують відмінні морфологічні ролі. Так, омонімічна голосна морфонема {əu/e} може розрізняти види-часові форми дієслова *hold* (*hold* – *held* – *held*) і створювати ступені порівняння прикметника *old* за участі афіксів *-er*, *-est* (*eld* – *elder* – *eldest*); приголосна морфонема {v/f} розрізняє види-часові форми дієслів у супроводі афікса *-t* (*leave* – *left* – *left*, *cleave* – *cleft* – *cleft*) і творить форму порядкового числівника *twelve* – *twelfth* за участі афікса *-th*, {θ/ð} додатково сигналізує про ступені порівняння у прикметнику *far* – *further* – *furthest* й прислівнику *far* – *further* – *furthest*.

Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що словозмінна парадигма сучасної англійської мови не може бути повністю схарактеризована без залучення морфонологічного аналізу, оскільки при утворенні форм числа в іменниках, часу в дієсловах, активної та пасивної форм дієприкметника, ступенів порівняння у прикметниках, форм особових і присвійних займенників, кількісних і порядкових числівників, окрім афіксів, важливу роль відіграють морфонеми. Інколи в одній кореневій морфемі можуть бути представлені дві різні морфонеми. Наприклад, у дієсловах *leave* – *left* – *left*, *cleave* – *cleft* – *cleft* виокремлюємо приголосну {v/f} і голосну {i:/e}.

Морфонеми дають змогу згрупувати морфологічно зумовлені чергування і визначити характер змінюваності компонентів морфем однієї морфемі внаслідок сполучення з іншими морфемами і/або їх позицію у слові, які неможливо описати без залучення морфології. Так, в іменниках спостерігаються морфонеми в середній позиції кореневої морфемі без участі афікса, наприклад, {u:/i:/} для *tooth* – *teeth*, *goose* – *geese*, а також у кінцевій позиції без участі афіксів: {ə/i:/} у *nova* – *novae*, чи на міжморфемному шві при поєднанні основи та словозмінного афікса: {f/v} – *knife* – *knives*, *leaf* – *leaves*, *life* – *lives*. Чергування голосних і приголосних морфонеми у словозмінній парадигмі числівників з'являється у супроводі наступного афікса й відбувається на міжморфемному шві ({v/f} – *five* – *fifth*, *twelve* – *twelfth*).

Морфонеми можуть бути носіями кількох функцій одночасно. Морфонема {f/v} в іменниках сигналізує, що морфема, у якій вона наявна, належить до класу іменних, після неї вжита флексія *-es*, свідчить про категорію числа іменників: *wife* – *wives*, *shelf* – *shelves*, *elf* – *elves*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, морфонема – це комплекс двох і більше фонем, що, чергуючись, виконують морфологічну роль, а у випадку омонімічних морфонеми мають ще й два та більше граматичних значень. Головна функція морфонеми – маркувати граматичні ознаки морфем. Морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови можна класифікувати за частинами мови (групи: іменні, дієслівні, прикметникові, прикметникові/прислівникові, займенникові, числівникові); за диференційними ознаками фонем (типи: голосні, приголосні); за кількістю морфем певної морфемі (підтипи: морфонеми, що представлені чергуванням фонем у двох і трьох морфах); за кількістю фонем у морфемі (підгрупи: морфонеми, які представлені чергуванням однієї фонемі з іншою, чергуванням фонемі з нулем звука та чергуванням фонемі з двома фонемами); за кількістю граматичних значень (класи: індивідуальні – одне значення, омонімічні – два та більше значень).

Джерела та література

1. Кубрякова Е. С. Морфонология в описании языков / Е. С. Кубрякова, Ю. Г. Панкрац. – М. : Наука, 1983. – 119 с.
2. Попова Т. В. Глагольное словоизменение в болгарском языке: морфонологический аспект / Т. В. Попова. – М. : Наука, 1975. – 256 с.
3. Реформатский А. А. Фонологические этюды / А. А. Реформатский. – М. : Наука, 1975. – 136 с.
4. Трубецкой Н. С. Морфонологическая система русского языка / Н. С. Трубецкой // Избранные труды по филологии / [пер. с нем. Н. А. Васильева]. – М. : Прогресс, 1987. – С. 67–142.
5. Akamatsu T. Generalized Representations / T. Akamatsu // Morphologie: ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung. Morphology / [Hrsg. von Geert Booij]. – Berlin ; New York : de Gruyter, 2000. – P. 489–499.
6. Swadesh M. The Phonemic Principle / M. Swadesh // Language : Journal of the Linguistic Society of America. – 1934. – Vol. 2, № 10. – P. 117–129.

Лексикографічні джерела

1. Longman Dictionary of Contemporary English : for advanced learners [ed. Michael Mayor]. – 4th Edition. – UK : Person Education, 2009. – 2082 p. ([LDCE]).

Довгун Ирина. **Классификация морфем словоизменяемой парадигмы современного английского языка.** В статье подано определение морфемы как абстрактной единицы морфологии, которая используется для описания морфологически обусловленных фонемных чередований в морфах морфемы, представлено классификацию морфем словоизменяемой парадигмы современного английского языка. Морфемы сгруппированы частями речи, дифференциальными признаками фонем, количеством морфов определенной морфемы; количеством фонем в морфеме; количеством грамматических значений. Рассмотрен также вопрос о функциях морфем в языке.

Ключевые слова: морфема, фонемные чередования.

Dovgun Iryna. **Classification of Morphemes of the Word Change Paradigm in Modern English.** The definition of the morpheme as an abstract unit of morphonology which is used for the description of the morphologically conditioned phonemic changes in the morphs of a morpheme is given and the classification of the morphemes of the word change paradigm in Modern English is presented in the article. The morphemes are grouped according to the parts of speech; the differential features of the phonemes; the number of the morphs of a certain morpheme; the number of the phonemes in a morpheme; the number of the grammatical meanings. The functions of the morphemes in the language are studied.

Key words: morpheme, phonemic changes.

Стаття надійшла до редколегії
27.02.2013 р.

УДК 811.111'541.1

Санія Єнікєєва

Базові й службові вербоформанти сучасної англійської мови

Статтю присвячено аналізу генеративної бази англійської мови. Запропоновано новий підхід до класифікації мовних одиниць, що беруть участь у творенні похідних лексем різними способами деривації. Особливу увагу приділено функціональним характеристикам базових і службових вербоформантів.

Ключові слова: вербоформант, вербокreatивна деривація, генеративна база словотворення, словотворчий елемент.

Постановка наукової проблеми та її значення. Незважаючи на значну кількість робіт зі словотвору, які з'явилися протягом останнього часу [1; 7–9; 11; 17; 18], проблема визначення статусу словотворення як складової частини мовної системи ще недостатньо вивчена й потребує подальшого всебічного та глибокого дослідження. Проблемним залишається питання про системність словотворення, оскільки конкретно не визначено кількісний та якісний склад мовних одиниць, які можна було б розглядати як системоутворювальні елементи словотворення, не досліджено всі взаємозв'язки між елементами, що утворюють структуру цієї ендосистеми, не визначено внутрішньорівневі та іншорівневі джерела її збагачення і розвитку.

Мета нашого дослідження – виявити й класифікувати мовні одиниці, що слугують генеративною базою для словотворення. Для досягнення поставленої мети слід виконати такі **завдання**: схарактеризувати вербокreatивну деривацію (словотворення) як процес і результат формування одиниць вторинної номінації; дати визначення терміна вербоформант і здійснити класифікацію мовних одиниць, що належать до відповідного класу; описати функціональні особливості базових і службових вербоформантів.

Перш ніж розпочати таксономію і систематизацію одиниць словотворення, вважаємо, що потрібно уточнити, які саме мовні процеси слід віднести до його царини, оскільки досі в лінгвістиці існують суперечності в розв'язанні цього питання, що пов'язано зі «складністю самих процесів словотворення, які залучають до сфери своєї діяльності явища різного порядку» [12, с. 4].

Зазвичай під словотворенням розуміють способи творення слів, проте вони мають різну природу і, відповідно, різні механізми вербокreatивної та арсенали засобів для її реалізації. Саме поняття «словотворення» за логікою визначення передбачає формування нового за формою і змістом слова (нового знака), що здійснюється за допомогою наявного в мові «будівельного» матеріалу – основ і слово-